

Sprogstart

Nej, jeg går ikke til gymnastik, jeg går til sprogstart...

Projekt Sprogstart har forpligtet biblioteket til en storstilet indsats for børns sprogudvikling i børnehaverne rundt i Nordjylland. Statistikkerne viser tydeligt, at der er brug for en øget indsats, der kan mindske den sproglige forskel, der er på børn i daginstitutionsalderen¹. Bibliotekerne har længe haft fokus på, hvordan en samlet indsats kan styrke børns sproglige udvikling, men et lignende forskningsprojekt er ikke set før. For hvad kan ændres når daginstitutionerne og bibliotekerne sammen løfter og sammen laver en stor indsats?

I denne artikel er der fokus på den samskabende indsats, og hvordan samarbejdet har været gennem projektet børnehaver og biblioteker imellem. Endvidere er der udtalelser fra forældre til børn, som har deltaget i projekt Sprogstart. Empirien er indhentet gennem semistrukturerede interviews fra forældre, pædagoger og daginstitutionsledere, der har været afholdt enkeltinterviews samt fokusgruppeinterviews med blandende deltagere. Interviewene er båndede og efterfølgende behandlet igennem en meningskondenseret kodning² og tematiseret i denne artikel. Alle deltagere er anonymiserede efter aftale. Selve resultaterne af projektet indgår ikke, idet de ikke har været omdrejningspunktet for denne undersøgelse. Det centrale omdrejningspunkt i de afholdte interviews har omhandlet tre hovedtematikker. Den første har haft fokus på, hvordan projektets oplevede formål har været for informanterne fra deres synspunkt og livsverden. Det interessante har her været at få svar på, hvordan projektet har været oplevet fra de modtagende parter fra ledelse, pædagoger og forældre. Den anden tematik har omhandlet det utraditionelle samarbejde, for hvad betyder det når bibliotekets personale er på udebane og har en samskabende tilgang til sprogstimulering, og hvor afgørende er den personlige kontakt? Den tredje tematik er et opsamlende fokus på læring, for hvad har vi lært sammen, og hvordan kan vi gøre mere fremadrettet i sfæren af bibliotek, forældre og daginstitutioner.

1. Tema: Projektformål; en legende tilgang

Den første tematisering som blev tydeligt ved alle de interviewede informanter, var vigtigheden i metoden omkring sprogstart. Det har været vigtigt for alle, at der var fokus på en legende tilgang, og støtte op om den pædagogik, der normalt arbejdes på i den enkelte daginstitution. Her var der en bred tilslutning til, at projektet har været af høj kvalitet og levet op til alles forventninger og yderligere skabt ny læring og motivation ved alle interviewede målgrupper. Alle deltagere i interviewene ser projekt Sprogstart som relevant og vigtigt. Det gælder ledelse, pædagoger og forældre både til børn som har brug for særligt målrettede sprogtiltag, men også for forældre, som har børn, der klarer sig godt sprogligt. Der lægges vægt på fra alle partnere, at det helt centrale har været den legende tilgang og den gode struktur, som har ført til

¹ Fx jf artikel: "INDIVIDUELLE FORSKELLE I DANSKE BØRNS TIDLIGE SPROGTILEGNELSE Hvad kan børne- og forældrerelaterede baggrundsfaktorer forklare?" af Dorthe Bleses, Werner Vach & Sonja Wehberg

² Brinkman og Tanggaard "Kvalitative Metoder en grundbog" 2010, s.45

Bilag 3

projektets succes. Artiklens overskrift tager udgangspunkt i den generelle begejstring, som projektet har været modtaget med. En mor fortæller, at hendes søn i byen en dag bliver spurgt om han går til gymnastik (fordi han hopper og danser), hvortil han svarer:

”Nej, jeg går ikke til gymnastik, jeg går til sprogstart”

Overskriften fulgte forældrenes generelle tilbagemeldinger, at børnene har taget godt imod projektet, været meget optaget af det, og let har kunnet indgå i strukturen og skift fra mange børn nogle dage til opdelte mindre grupper andre dage.

Projekt Sprogstarts formål har været let at tilgå for daginstitutionerne og som egen beskrivelse af projektet udtaler en leder af en af de medvirkende dagtilbud:

”Det vigtigste er, at børn får et større ordforråd og får nye sætninger og flere ord og kan mestre livet og har en nysgerrighed for sproget. Her har projektet været godt med fokus på gentagelser og fokus på fordybelse, og det har givet børnene mulighed for at bidrage forskelligt. Ved at understøtte barnet på denne måde kan børnene hægte sig på løbende uden at blive hæftet af. Vi er som institution nysgerrige på, hvordan kan vi komme frem til et bedre resultat -og det her kan kun virke. Al målrettet og intens virkning vil virke, det viser projektet tydeligt.”

Projektet har bevist at med en lille men meget målrettet og planlagt tilgang, kan der ske store ændringer på kort tid. Det var tydeligt for det pædagogiske personale, som alle fremhævede, at der var meget læring at hente fra projektet. Det handler især om muligheden for sidemandsoplæring, at bibliotekets personale viser nye tilgang til brug af bøger, lege og sprogstimulerende aktiviteter. Samme bog blev i praksis behandlet over tre mindre sessioner, først i en stor gruppe og efterfølgende i opdelinger med mindre grupper. De enkelte aktiviteter varede 30 minutter. Forandringerne i praksis var for personalet lette at få øje på, og at den målrettede praksis havde hurtig effekt. En pædagog udtaler:

”Det mest overraskende har været hvor lidt der har skullet til, og det har givet så meget. Fx ”Lilli kender alle farver³”, de børn der ikke kunne alle farver, de kunne dem efter en uge – en uge. Så nogle børn kunne noget målbart på kun en uge.”

Fra flere af forældrene er der også meget positive tilbagemeldinger på, at projektet har haft den legende tilgang, som opfattes som en lærerig og motiverende tilgang for børnene. Det betyder meget, at der har været fokus på den gode fortælling. Det er dog også blevet tydeligt, at forløbet har givet et andet kendskab til bøgerne. En mor fortæller, at hun har oplevet at hendes datter har været meget optaget af, at hun nu ved at der er en forfatter, en læseretning, at en bog har en ryg men ingen mave. Hun fortæller:

³ ”Lilli kender alle farver” af Siri Melchior & Kim Fupz Aakeson, 2014

”Projektet har bevist, at de (børnene) faktisk kan mere end vi tror. Vi har måske forsimplet tingene, men det har ikke været nødvendigt. Nu ved hun, hvad en forfatter er, og hvordan bøgerne er bygget op”

Flere af pædagogerne underbygger dette og fremhæver, at de også er blevet bevidste om at understøtte læseretning og skriveretning i deres læsning og sprogfokus efter projektet.

2. Tema: Samarbejde; et tiltrængt boost

Et andet tematisk emne i interviewene er fokus på samarbejdet mellem daginstitutionerne og bibliotekerne. Her har der været meget nyt at lære af hinanden og det samskabende fokus har givet nogle helt nye muligheder og perspektiver. Det handler blandt andet om at en læringskompleksitet, der går mange veje. Den går fra biblioteksmedarbejderen til det pædagogiske personale; her er der fokus på ny inspiration til arbejdet med sprogstimulering, litteratur og fokus på leg og læring sammen. Der er også her en læring den modsatte vej omkring turtagning, aldersgrupper, og hvordan personalet skaber en tryk atmosfære som fremmer læring. Børnene oplever skiftet mellem det pædagogiske personale og biblioteksmedarbejderen som ukompliceret og alle tilkendegiver, at de har været meget optaget af aktiviteterne, og hurtig er blevet fortrolige med strukturen. For alle parter har samarbejdet krævet et stort logistisk arbejde. Forældrene skulle huske at få børnene afleveret til de aftalte tider og både personalet på biblioteket og i daginstitutionerne har skullet få komplicerede vagter og skemaer til at gå op. Der er fra alle stor ros til biblioteket for meget få ændringer og en driftssikker organisering.

En daginstitutionsleder fortæller om samarbejdets organisering, resultat og det vi nu har lært:

”Hvor lidt skal der til for at opnå en effekt, og lært os hvad for nogle redskaber der skal til. Det har været ret intenst og det har været rigtig positivt, og har givet stor sammenhæng, at det har været faste planlagte dage og børnene forventes at komme. Der har været meget logistik, men vi har prioriteret det højt og lånt lokaler til det. Bibliotekaren har været vellidt, og hun kan noget helt særligt, og efter projektet har vi været inde og besøge hende på biblioteket, og det har givet os alle meget glæde ved biblioteket. Formidlingen har været positiv og vist biblioteket som et børnevenligt sted.”

Det pædagogiske personale har oplevet det som noget særligt med den eksterne funktion, idet biblioteksmedarbejderen har afviklet aktiviteterne, og det har givet nye muligheder for at kunne give en anden støtte til børnene i mens. En pædagog i projektet forklarer:

”Det giver noget med en ekstern medarbejder, vi har fået meget ny viden. Og det bringer et andet fokus, så det betyder meget, at der kommer en udefra. Det har været godt at kunne observere og kunne sidde på sidelinjen og give lidt til børnene og kunne give lidt ekstra. Man kunne bruge tiden til at observere og guide, og det er luksus for børnene og at give den støtte det kræver for nogle at være med. Og være plads til den hygge og omsorg, men det har givet en tryghed, som er nødvendig for at opnå fordybelse.”

Bilag 3

Flere af pædagogerne fremhæver at denne tilgang handler om en vigtig læringsmodel i det pædagogiske arbejde; det at beskæftige sig med børnenes læringsrum. Det handler om at forholde sig til sin egen placering i aktiviteten som voksen i barnets læring. Der skelnes i mellem, hvornår det er en instruerende rolle, hvor personalet går foran og viser vej (voksenskabt læring), hvornår den voksne stiller sig ved siden af og er undrende, undersøgende og medskabende i processen (voksenstøttet læringsrum), og hvornår kan den voksne trække sig ud og stille sig bagved (læringsrum præget af deltagernes egen leg og selvigangsatte aktiviteter)⁴. I projekt Sprogstart giver aktiviteterne mulighed for alle læringsrum, men herudover giver det også det pædagogiske personale muligheden for at være observerende og have ekstra fokus på de forskellige børns læringsrum og nærmeste udviklingszone⁵. På denne måde understøtter projekt sprogstart den pædagogiske tankegang som findes i de pædagogiske læreplaner⁶.

Der er bredt i projektet arbejdet med dokumentation og observationer og flere af daginstitutionerne har løbende arbejdet med at opdatere forældrene på processen. Forældrene tilkendegiver at de føler sig godt informeret, og har kunnet følge med i, hvad der skete i projektet undervejs. En pædagog fortæller om deres dokumentation af projektet:

”Det betyder meget, og er selvfølgelig op til, hvad man selv vil gøre ud af det, men vi har lagt noget ud på mail, og haft en væg til at give beskeder og snakket om emnerne, og hvad vi har lavet. Forældrene har været interesseret og børnene fortæller om det hjemme og de opsøger det, og interessen har været der hele vejen rundt.”

Alle parter i projektet har følt, at de let har kunnet få den nødvendige information om projektet, og selv den udviklede forskningsstruktur har været let nok at implementere. Det eneste som daginstitutionerne fremhæver som besværligt var de mange sprogscreeninger, som har været arbejdstunge opgaver. Desuden fremhæver en af lederne, at det har været svært ikke at opfølge testene med en forældresamtale, som ellers er deres praksis; det har virket forkert ikke at inddrage forældrene i alle dele af forløbstestene. Desuden er der også en kritik af selve spørgsmålene i screeningerne, som ikke svarer til, hvordan det pædagogiske personale opfatter deres praksis, pædagogik og viden om sprogudvikling. Alt i alt er alle enige om, at projektet har vist, at store projekter som disse er mulige gennem godt samarbejde og professionel samskabelse og er en kæmpe gevinst for børn og voksne.

3. Tema: Fælles læring; så meget mere end sprogstart

Projekt Sprogstart har vist nye veje for, hvordan bibliotek, daginstitution og forældre sammen kan skabe et fokus på sprogstimulering, og at den samlede indsats giver meget ny læring og viden om hinanden. I denne sidste tematik er der fokus på, hvad vi har lært af projektet og hvad vi kunne lære mere af sammen. Både forældre og det pædagogiske personale fremhæver, at de har lært meget mere om biblioteket og bibliotekets kompetencer, og fået øjnene op for at litteraturen kan være en vigtig vej til læring og sprog. Der er også konsensus omkring, at bibliotekets personale og arbejdsmetodik passer rigtig godt ind i daginstitutionerne, og det derfor er oplagt at tænke i nye projekter og samarbejder. Der er en stor anerkendelse af bibliotekets personale, som er gået ind i en kompliceret hverdag, og har fået projektet til at lykkes. Der er blevet dannet nogle gode relationer, og knyttet tætte bånd til bibliotekspersonalet.

⁴ Læringsrummene foran, ved siden af, bagved er alment brugte begreber i pædagogisk diskussion, men er oprindeligt udledt af den engelske sociolog og lingvist Basil Bernsteins (1924-2000) bog, Pædagogik, diskurs og magt (Bernstein, 2001).

⁵”Sprogstimulering: tale og skrift i førskolealderen” Bente Eriksen Hagtvet, 2004 s 43

Bilag 3

Interviewene viser en særlig grad af tilfredshed ved de biblioteker, som har haft samme biblioteksmedarbejder gennem hele forløbet, og det har givet en personificering af biblioteket, som har betydet meget for børnene.

Både forældre og daginstitutionerne vil gerne i fremtiden lave flere projekter med biblioteket, og der synes at være flere oplagte snitflader. En daginstitutionsleder konkluderer:

”Vi er kulturbærere og biblioteket er en vigtig del af det. Dejligt med input udefra og projekter ind i huset til at vi knytte tingene sammen, og vi kan noget sammen. Inddrage biblioteket er vigtigt, og at det ikke kun bliver en digitaliseret verden, men at det hele spiller sammen. Der er så meget spændende på vej, men vi skal have vores værdier med, og her må vi huske, at sproget skaber vores verden, og det skal vi lære i samspil med andre.”

Afslutningsvis er alle deltagere blevet spurgt om de kan se andre snitflader, hvor biblioteket kunne være en oplagt samarbejdspartner. Det oplagte handler om teater, fortællinger og kulturprojekter. Det bliver dog også hurtigt tydeligt, at der i den nyeste udgave af de pædagogiske læreplaner er et krav om et fokus på anvendelse af digitale læremidler, hvor biblioteket kan være en relevant samarbejdspartner. Forældrene er her meget opmærksomme på, at det ikke bare betyder mere skærmtid for børnene, men netop skal have samme legende og fysiske elementer, som projekt Sprogstart har formået at involvere i sin tilgang. En daginstitutionsleder fortæller, at de synes delen om det digitale fokus er svær at løfte for den enkelte daginstitution, og at bibliotekerne absolut har noget at tilbyde her. I den nye bekendtgørelse hedder det bl.a. at børn skal *”stifte bekendtskab med forskellige teknologiske redskaber som f.eks. GPS, digitalvægt, webkamera mv., som giver børn mulighed for at udvikle en kreativ, produktiv og kritisk tilgang til anvendelse af teknologierne.”*⁶.

Forældrenes tilbagemeldinger på projekt Sprogstart er meget positive, og alle har oplevet at deres børn har været meget engagerede i projektet og er blevet gladere for bøger. En daginstitutionsleder kunne godt tænke sig, at der i projektet havde været et fokus på, om de børn der var med i projektet, behandlede bøger anderledes og bedre efterfølgende. Hendes umiddelbare tanke er, at projektet har lært børn en anden oplevelse, forståelse og praksis omkring bøger.

En mor til et barn i projektet siger som en afsluttende bemærkning, at hun synes projektets navn er for småt, hun synes projektet har givet meget mere end sprog og konkluderer:

”Sprogstart er et for lille ord, for det giver så meget mere end sprog som ikke handler om ord og sætninger, så meget mere som et sprogboost. Det har givet meget på det sociale, og det er dejligt at det er blevet leget ind, og at kroppen bliver sat i spil. Det har givet så meget mere end bare sprog.”

⁶ Bekendtgørelse om pædagogiske mål og indhold i seks læreplanstemaer I medfør af § 8, stk. 9, i lov om dag-, fritids- og klubtilbud m.v. til børn og unge (dagtilbudsloven), jf. lovbekendtgørelse nr. 748 af 20. juni 2016, som ændret ved lov nr. 554 af 29. maj 2018.

Konkluderende betragtninger

Projekt Sprogstart har sat et klart aftryk ved deltagerne hele vejen rundt, sprogstartsangen er genkendt af alle og har været med til at inspirere og motivere til en anderledes tilgang til sprogstimulering. Der er rundt om alle interviews en kæmpe respekt for bibliotekets indsats, og der bliver også fremhævet, at bibliotekets personale er kompetente, vellidte, forberedte og lette at arbejde sammen med. Projektet har lært alle de involverede, at når vi sammen arbejder for en fælles sag, kan vi mere end vi tror. Projektet er blevet bakket op med en enorm prioritering og velvilje fra alle parter. Forældre har prioriteret at få børn afleveret til sprogstart, og flere børn har hellere villet afsted de dage, der var sprogstart på programmet end have en fridag. Institutioner har prioriteret tid, rum og indsats til såvel screeninger som indsatser og bibliotekets personale har fået et stramt program til at fungere på tværs af biblioteker og vagtskemaer. En af de interviewede dagtilbudsledere konkluderer:

”Det med logistikken har vi lært, vi har fået øjnene op for at vi kan mere end vi havde troet, at vi kunne -og finde mere tid og rum end vi troede vi kunne”.
